

«ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2000»

Κριτική παρουσίαση τῆς ἔκθεσης τῆς «Ἐταιρείας Μελετῶν Περιβάλλοντος»

Ἐλένη Ἀνδρικοπούλου
Γρηγόρης Καυκαλᾶς
Νίκος Κομνηνός

Τό σημείωμα αὐτὸς ξεκίνησε μὲ στόχο τὴν κριτική παρουσίαση τῆς πρότασης γιὰ τὸ Ρυθμιστικό σχέδιο Θεσσαλονίκης ποὺ διατέθηκε τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1979 καὶ ἐκπονήθηκε ἀπὸ τὴν «Ἐταιρεία μελετῶν περιβάλλοντος» στὰ πλαίσια τῆς πρόσκλησης τοῦ τότε ἑπτουργοῦ δημοσίων "Ἐργων σὲ τέσσερις φορεῖς (Δῆμο Θεσσαλονίκης, Πολυτεχνική Σχολή ΑΠΘ, ΤΕΕ/ΤΚΜ καὶ τὸ παραπάνω ίδιωτικό γραφεῖο). Κρίναμε σκόπιμο ἡ παρουσίαση τῆς πρότασης νά μήν πάρει τὸ χαρακτήρα μιᾶς εδρείας περίληψης ἀλλὰ παράλληλα μὲ τὴν διαγγέλλα τῶν θεμάτων ποὺ περιέχονται νά σκιαγραφήσουμε τὴν προβληματική πού παρουσιάζεται καὶ ἀκόμη νά προχωρήσουμε στὴ διαπόση ἐρωτήματων καὶ κριτικῶν ἀπόψεων.

Πιστεύουμε διτὶ αὐτῇ ἡ ἀντιμετώπιση συμβιβάζεται μὲ τίς προθέσεις τῶν μελετητῶν καὶ μάλιστα διαπαντά στὴν πρόταση τοὺς γιὰ διάλογο.

Τό κείμενό μας διαρθρώνεται σὲ τρεῖς ἐνότητες θεμάτων:

· Η πρώτη ἀναφέρεται στὴν ἀνάλυση τῶν σημερινῶν δεδομένων, ἡ δεύτερη στὶς βασικές παράμετρες ἀνάπτυξης τοῦ Πολεοδομικοῦ Συγκροτήματος καὶ ἡ τρίτη στὶς προτάσεις σχετικά μὲ τὶς λειτουργίες καὶ τὴ δομὴ τοῦ συγκροτήματος.

Κάθε ἐνότητα παρουσιάζει τὰ βασικά θέματα τῆς μελέτης, τὴν προβληματική καὶ τὴ μέθοδο ἀνάλυσης καὶ ἐκθέτει δρισμένες κριτικές ἀπόψεις καὶ ἐρωτήματα πού συσχετίζονται μὲ τὸ περιεχόμενό τους.

Α. Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Στὸν πρόλογό τους οἱ μελετητές ἐπισημαίνουν διτὶ «ἡ σύνταξη αὐτῆς τῆς πρότασης... δέ θά ἡταν δυνατή χωρὶς δλὴ τὴν προηγούμενη σημαντική δουλειά πού ἔχει γίνει πάνω στὸ θέμα. Ἰδιαίτερα... τὴ μελέτη τοῦ καθηγητῆ Γιάννη Τριανταφυλλίδη πού κατορθώνει... νά συγκεντρώσει ἔνα τεράστιο δγκο ἀναλυτικοῦ ὑλικοῦ... δλλωστε, ὡς ἔνα βαθμό, ἡ δική μας πρόταση είναι μιά προσπάθεια προσαρμογῆς τῆς πρότασης Τριανταφυλλίδη στὰ σημερινά δεδομένα» (σελ. i).

Ἄς σταθοῦμε στὸ τελευταῖο αὐτό σημεῖο.

Καταρχήν συμφωνοῦμε ἀπόλυτα μὲ τὴ διαπίστωση διτὶ ἡ μελέτη Τριανταφυλλίδη ἔχει συγκεντρώσει σημαντικό δγκο ἀναλυτικοῦ ὑλικοῦ. Τό μόνο πρόβλημα γιά τοὺς μελετητές είναι διτὶ δ δγκος αὐτός (στὸν δποῖο δέν

πρέπει νά περιλάβουμε τίς προβολές καὶ τίς προβλέψεις δεδομένου διτὶ αὐτές ἀκριβῶς πρέπει νά προσαρμοστοῦν) ἀναφέρεται τό πολὺ μέχρι τὸ ἔτος 1963.

Ἄς δοῦμε λοιπόν ἀναλυτικά ποιά είναι τὰ σημερινά δεδομένα πού χρησιμοποιοῦν οἱ μελετητές καὶ στὰ δποῖα θά προσαρμόσουν τὴν πρόταση Τριανταφυλλίδη. Ἡ σημερινή ὑπάρχουσα πραγματικότητα τῆς πόλης ἐμφανίζεται κάτω ἀπό τίς ἔξης μορφές:

1. πρόσφατα δεδομένα
 2. δεδομένα ἀπό τὶς τελευταῖες ἀπογραφές τῆς Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας Ἐλλάδος
 3. γενικῆς μορφῆς πληροφορίες
 4. ἐκτιμήσεις καὶ προβολές γιά τὴ σημερινή κατάσταση βασισμένες σὲ παλιότερα στοιχεῖα.
- Τά στοιχεῖα πού χρησιμοποιεῖ ἡ μελέτη είναι ἀνά κατηγορία τά ἔξης:

... μυσφατα δεδομένα

- α. «Πέρσι ή ΔΕΘ συγκέντρωσε 1458 διμεσους έκθέτες από 40 χώρες και 865.000 έπισκεπτες και όδηγησε σε έμπορικες πράξεις πέντε δισεκατομμυρίων δραχμιών» (σελ. 2).
- β. «Τό Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο... λειτουργεῖ σήμερα σε έννεα σχολές και 27.000 περίπου φοιτητές από δύο τά διαμερίσματα τής χώρας» (σελ. 2).
- γ. «Μόνο τόν περασμένο χρόνο υποβλήθηκαν 240 αιτήσεις (για αδειες έγκαταστασης νέων ή έπεκτασης υφιστάμενων βιομηχανικῶν μονάδων) για ένα σύνολο 283.000 τ.μ.» (σελ. 17).
- δ. «για μιά χοντρική κατάταξη τής άπασχόλησης κατά κατηγορία διαφόρων βαθμῶν δχλησης χρησιμοποιήθηκε μιά καταγραφή 180 βιομηχανικῶν καταστημάτων που άπασχολούν συνολικά 27.000 έργαζόμενους ή δύοις περιλαμβάνεται στόν κατάλογο Βιομηχανιῶν-Μελῶν τοῦ Συνδέσμου Βιομηχάνων Βορείου Ελλάδος ('Ιούλιος 1977)» (σελ. 50).
- ε. «σύμφωνα μέ στοιχεία γιά τό σχολικό έτος 1977-78... τό έλλειμμα στή δημοτική έκπαίδευση ήταν 65% τῶν συνολικῶν άναγκῶν σέ αίθουσες και 50 σέ γήπεδα... (άντιστοιχα) γιά τά γυμνάσια και τά γενικά λύκεια 81% και 93%!» (σελ. 57).
- στ. «ή σημειρινή έτήσια διακίνηση έμπορευμάτων στό υφιστάμενο λιμάνι άνέρχεται σέ 5 περίπου εκατομμύρια τόνους ξηροῦ φορτίου» (σελ. 75).

2. Δεδομένα από τίς τελευταίες άπογραφές τῆς Ε.Σ.Υ.Ε.*

Έκτος από τά παραπάνω στοιχεία πού είναι έλαχιστα, αποσπασματικά και δευτερεύοντα, στοιχεία από τίς τελευταίες άπογραφές άναφέρονται γενικά στή θέση τῆς Θεσσαλονίκης και τοῦ νομοῦ στόν εύρυτερο χώρο και μόνο μερικά πολύ γενικά στοιχεία δίνονται γιά τή διάρθρωση σέ πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέας καθώς και γιά τήν κατανομή τοῦ πληθυσμού άνα δῆμο και κοινότητα τοῦ 1971.

Τά στοιχεία αυτά κατά κανένα τρόπο δέ συνθέτουν μιά συνολική σημειρινή είκόνα, κατάντανακλούν τό γενικότερο πρόβλημα έλλειψης στοιχείων γιά τήν πόλη. Περιμένουμε λοιπόν από τίς δύο άλλες κατηγορίες στοιχείων νά άντικαταστήσουν τό κενό αύτό.

3. Οι γενικής μορφής πληροφορίες πού δίνει ή μελέτη μπορούν νά ταξινομηθούν στά έξης:

*Αναλυτικά είναι τά έξης:

- α. «Ηδη από τό 1973 ο νομός Θεσσαλονίκης κάλυπτε σέ συνολική άπασχόληση και σέ έγκαταστημένη ίσχυ τό 11,5% τῆς μεταποιητικῆς δραστηριότητας τῆς χώρας» (σελ. 2).
- β. «Μέσα στήν περιφέρεια, δπως τήν δρίσαμε παραπάνω... τό πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης... συγκεντρώνει: τό 1971, 39,5% τοῦ συνολικού πληθυσμοῦ, 75,4% τοῦ άστικού πληθυσμοῦ, 35,0% τῆς συνολικῆς άπασχόλησης, 62,9% τῆς άπασχόλησης στό δευτερογενή, 65,7% τῆς άπασχόλησης στή μεταποίηση και 66,4% τῆς άπασχόλησης στόν τριτογενή» (σελ. 5).
- γ. «Μέσα στά δρια τοῦ δημόνυμου νομοῦ... Τό πολεοδομικό συγκρότημα συγκεντρώνει: τό 1971, 78,5% τοῦ συνολικού πληθυσμοῦ, τό σύνολο τοῦ άστικού πληθυσμοῦ, άφού δέν υπάρχει άλλο άστικό κέντρο, 73,3% τοῦ οίκονομικά ένεργού πληθυσμοῦ και 88,3% και 91,6% τῆς άπασχόλησης στό δευτερογενή και τριτογενή τομέα» (σελ. 5-6).

3.1. Γνωστές πληροφορίες:

α. Ιστορικοῦ χαρακτήρα, δπως π.χ. «'Η Θεσσαλονίκη μπήκε στήν ιστορία άπό τά τέλη τοῦ 4ου π.Χ. αιώνα, όταν ο βυσιλιάς τῆς Μακεδονίας... κλπ.» (σελ. 1).

β. γεωμορφολογικοῦ χαρακτήρα (σέ σχέση μέ τήν εύρυτερη περιοχή) δπως π.χ. «'Η Θεσσαλονίκη βρίσκεται άπό συγκοινωνιακή άποψη σέ προνομιακή θέση... συνδέεται διδίκα και σιδηροδρομικά... κλπ.» (σελ. 1), η «άποτελει τό κέντρο μιας περιοχῆς ιδιαίτερα πλούσιας σέ έδαφικούς και ίδιατινους πόρους... κοντά στίς έκβολές τοῦ 'Αξιού και τοῦ 'Αλιάκμονα» (σελ. 2) η «ή Κεντρική Μακεδονία, δηλ. τό βύθισμα τοῦ 'Αξιού και ή χερσόνησος τῆς Χαλκιδικῆς, καθώς όριζεται δυτικά άπό τήν οροσειρά Πάικου-Βόρα-Βερμίου-Πιερίων-Όλύμπου και άνατολικά άπό τήν οροσειρά Κρουσίων-Βερτίσκου-Κερδυλίων άποτελει άναφισβήτητα μιά φυσική ένότητα μέσα στήν όποια ή ρόλος τῆς Θεσσαλονίκης είναι και θά έξακολουθήσει νά είναι καθοριστικός» (σελ. 4).

γ. γεωμορφολογικοῦ χαρακτήρα (σέ σχέση μέ τήν πόλη), μέ δρους «φυσικοῦ ύποδοχέα»: «'Ο φυσικός ύποδοχέας στήν κεντρική του περιοχή άποτελείται άπό μια στενή λουρίδα γῆς πού όριζεται αυστηρά άπό τή γραμμή τῆς παραλίας και τήν παράλληλη γραμμή τῶν βουνῶν. Καθώς ή γρεμμή τῆς παραλίας κυρτώνεται άγκαλιάζοντας τόν ορμό τῆς Θεσσαλονίκης και οί πλαγιές τῶν βουνῶν άπομακρύνονται άπό τή γραμμή τῆς παραλίας, ή στενή αύτή λουρίδα πλαταίνει και ξανοίγεται πρός δύο πεδινές έκτασεις, μιά πρός τά νότια και νοτιανατολικά, πού άποτελούν και τίς μόνες δυνατές διεξόδους γιά τήν άστική άνάπτυξη...» (σελ. 33). «Τό σημείο στό όποιο τό δασωμένο βουνό πλησιάζει περισσότερο στό θαλάσσιο μέτωπο λειτουργήσε σάν ένα στοιχείο στραγγαλισμοῦ και άναγκασε τήν πόλη νά άναπτυχθεί σέ δύο ξέχωρους και περίπου ίσομεγέθεις τομεῖς πού συναρθρώνονται άκριβῶς σέ αύτό τό σημείο...» (σελ. 29) κλπ.

δ. πληροφορίες γιά διάφορες λειτουργίες τῆς πόλης, δπως π.χ. «'Η πόλη διαθέτει άξιολόγα έρευνητικά και πολιτιστικά ίδρυματα, κρατικό θέατρο και άρκετούς έπιστημονικούς και πολιτιστικούς συλ-

ε. «τήν περίοδο 61-71, ένω ό συνολικός πληθυσμός τῆς περιφέρειας δπως τήν δρίσαμε προηγουμένως (Κ. Μακεδονία και νομός Σερρῶν), παρουσίασε αύξηση (6,5%...)... δέκτος νομού Θεσσαλονίκης πληθυσμός της μειώθηκε κατά 10,3%...» (κλπ. γιά τίς πληθυσμιακές αύξομειώσεις τῶν γύρω περιοχῶν), (σελ. 6).

στ. Πίνακες 1 και 2 μέ τήν «έξελιξη τῆς άπασχόλησης στό νομό Θεσσαλονίκης/Π.Σ. Θεσσαλονίκης κατά τομεῖς οίκονομικῆς δραστηριότητας, 1971» (πρόκειται γιά τήν κατανομή τοῦ οίκονομικά ένεργού πληθυσμοῦ 10 έτῶν και δένω σέ πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα), (σελ. 14, 15).

ζ. Πίνακες 3 «έξελιξη άπασχόλησης στή μεταποίηση στό νομό Θεσσαλονίκης» γιά τή έτη 1958, 1963, 1969, 1973, 1975, 1979 (προβολή τό 1979), (σελ. 16).

η. Πληθυσμός 1971 άνα δῆμο και κοινότητα (τμήμα άπό τόν πίνακα 10) (σελ.. 70).

λόγους. Έπισης, πραγματοποιούνται σε αυτήν κάθε χρόνο σημαντικές πολιτιστικές έκδηλωσεις (Φεστιβάλ Κινηματογράφου, «Δημήτρια») ή σ' αυτήν έξαλλου έδρεύει τό ύπουργειο Β. Ελλάδος...» (σελ. 2, 3) ή «Ιδιαίτερα στόν τομέα της βιομηχανίας, δύον έχει ηδη δημιουργηθεί μιά εύρυτατη βάση με άξιόλογες μονάδες και πολυκλαδική διάρθρωση» (σελ. 9), κλπ.

3.2. Ειδικές πληροφορίες:

- α. για τά ύπάρχοντα προγράμματα (γιά άδικο δίκτυο, λιμάνι, πολιτική κινήτρων γιά τή βιομηχανία, ΒΙΠΕΘ, κλπ.).
- β. από συζητήσεις μέ τούς δημάρχους και προέδρους τῶν δήμων καί κοινοτήτων καί φορείς τῆς πόλης (π.χ. ἐντοπισμός κύριων προβλημάτων τοῦ βορειοδυτικοῦ διαμερίσματος: Αθύαιρετα, Υδρευση, Ἀποχέτευση, Δρόμοι, Σχολικά κτίρια, Πράσινο - Αθλητικοί χώροι) (σελ. 64-65).

3.3. Πληροφορίες πού προκύπτουν από τήν ἐν γένει ἐπαγγελματική ἐμπειρία μελετητῶν καί τή γνώση τους γιά τήν πόλη:

Ἐδώ ή μελέτη πετυχαίνει νά διαγνώσει καί νά ἐντοπίσει ἀρκετά ἀπό τά γνωστά προβλήματα τῆς πόλης ὅπως: «ἀπαράδεκτα ὑψηλές πυκνότητες καί ἀνεπάρκεια ἐλεύθερων χώρων καί κοινωνικῆς ὑποδομῆς στίς κεντρικές συνοικίες, κυκλοφοριακή συμφόρηση στήν περιοχή τοῦ κέντρου, ἀνάμειξη κατοικίας μέ ἀσυμβίβαστες χρήσεις καί ὑποβαθμισμένο γενικά περιβάλλον στό βόρειο τομέα, μόδυνση τοῦ κόλπου καί ἀχρήστευση τοῦ θαλάσσιου μετώπου» (σελ. 12-13).

Παρά τήν προσθήκη αυτῶν τῶν γενικῆς μορφῆς πληροφοριῶν πού δίνει ή μελέτη παραμένει τό πρόβλημα τῆς ἔλλειψης τῶν σημειρινῶν δεδομένων. Θά πρέπει νά πούμε ἔδω, διτή ή ἔλλειψη αυτή είναι ἀναντίρρητη πραγματικότητα καί δέν βαρύνει καταρχήν τούς μελετητές, παρά στό μέτρο πού παρέβλεψαν αυτή τή δυσκολία (λόγω ἔλλειψης χρόνου προφανῶς) καί προχώρησαν σέ ἀναλυτικές προτάσεις. Δέν ίσχυριζόμαστε βέβαια διτή πρέπει κανείς νά ἐπικαλεῖται συνεχῶς σάν δικαιολογία τήν ἔλλειψη στοιχείων γιά τή μή ἐνασχόληση μέ τό θέμα. Γιατί ή ἔλλειψη αυτή μπορεῖ νά ξεπεραστεῖ είτε μέ προτεραιότητα στή συλλογή τῶν ἀπαραίτητων στοιχειών είτε μέ τόν περιορισμό τῶν προτάσεων τῆς μελέτης μέχρι ἐκεῖνο τό σημείο πού ἐπιτρέπουν τά στοιχεῖα τῆς.

Τήν ἀντικατάσταση τῶν σημειρινῶν δεδομένων από ἐκτιμήσεις καί προβλέψεις, ἐπιχείρησαν οἱ μελετητές στό μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀναλυτικῶν στοιχείων πού χρησιμοποίησαν.

4. Εκτιμήσεις καί προβλέψεις γιά τά σημειρινά δεδομένα

- α. Εκτιμήσεις πού δέ στηρίζονται ἐμφανῶς σέ ἀναλυτικά στοιχεία καί συχνά ἔκφράζονται περιφραστικά μέ ἐπίθετα ὅπως π.χ. «τό λιμάνι... παρουσιάζει σχετικά περιορισμένη κίνηση» (σελ. 1), «ένα σημαντικό μέρος τῆς πεδιάδας άρδεύεται ηδη συστη-

ματικά καί ἀποτελεῖ μιά ἀπό τίς δυναμικότερες ζῶνες γεωργικῆς ἀνάπτυξης (σελ. 2) «ἄν διμιως ή Θεσσαλονίκη διπλασίασε τόν πληθυσμό της... ὁφείλεται κυρίως στή ραγδαία βιομηχανική τῆς ἀνάπτυξης, πού ἀκολούθησε ἔνα μέσο έπιπλο ρυθμό ὑπερδιπλάσιο ἀπό τόν ἀντίστοιχο τοῦ συνόλου τῆς χώρας» (τί μετράει ὁ ρυθμός αὐτός, προϊόν, ἀπασχόληση, ἐπενδύσεις;) (σελ. 2), «ή Θεσσαλονίκη ὑστερεῖ διαλογικά τόσο σέ διοικητικές λειτουργίες δσο καί στόν κλάδο τοῦ τουρισμοῦ» (σελ. 2), κλπ.

β. Εκτιμήσεις πού στηρίζονται σέ ἀναλυτικά στοιχεῖα ἀλλά δχι σέ φανερή τεχνική ή μεθοδολογία καί ἔκφραζονται μέ συγκεκριμένους ἀριθμούς δπως π.χ. «Μέσα στήν περιφέρεια, δπως τήν δρίσαμε παραπάνω... τό πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης ὑπολογίζεται διτή σήμερα συγκεντρώνει: πάνω ἀπό 45% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ, περίπου 80% τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ, πάνω ἀπό 40% τῆς συνολικῆς ἀπασχόλησης... πάνω ἀπό 60% τοῦ ἀκαδάριστου προϊόντος καί δλες τίς λειτουργίες ἀνωτέρου βαθμοῦ» (σελ. 5) (βλ. καί προηγούμενη ὑποσημείωση (β) δπου αὐξάνονται τά ἀντίστοιχα ποσοστά τοῦ 1971 κατά 2-5%), «ἀπαράδεκτα ὑψηλές πυκνότητες (370 κατ./έκτ. κατά μέσο δρο στό Δήμο Θεσσαλονίκης ἔναντι 285 κατ./έκτ. στό Δήμο Αθηναίων» (σελ. 10) (στή σελ. 65 δημως δίνει 321 κατ./έκτ. στό Δήμο Θεσσαλονίκης), «πιστεύομε διτι...ή διάρθρωση τῆς σημειρινῆς ἀπασχόλησης στό Π.Σ. Θεσσαλονίκης παρουσιάζει τήν έχης εἰκόνα: Πίνακας 4 (ἐκτίμηση τοῦ μελετητῆ)» (σελ. 16) (δπου μειώνεται τό ποσοστό τῶν ἀπασχολουμένων στόν πρωτογενή καί αὐξάνεται ὁ τριτογενής, σέ σχέση μέ τό 1971), «ἐπιχειρήθηκε μιά χονδρική κατάταξη κατά κατηγορίες δχλησης τόσο τῆς σημειρινῆς μεταποιητικῆς ἀπασχόλησης δσο καί τής νέας πού ἐμφανίζονται στόν πίνακα b...» (σελ. 50-51), «ένα σημαντικό μέρος ἀπό τό σημειρινό πληθυσμό τοῦ βορειοδυτικοῦ διαμερίσματος (142.500) είναι σέ περιοχές αὐθαιρέτων» (σελ. b4), κλπ.

γ. Εκτιμήσεις μέ βάση κάποιο ἀναλυτικό σκεπτικό: «... μέ βάση ένα σημειρινό πληθυσμό 717.500 (ὅπως ὑπολογίζεται ἀπό τά ρολόγια τῆς ΔΕΗ)... μέση πυκνότητα 178 κατ./έκτ.» (σελ. 65), «Πίνακας 9: Κατανομή πληθυσμοῦ κατά διαμέρισμα» (σελ. 68), «Πίνακας 10: Κατανομή πληθυσμοῦ κατά δήμο καί κοινότητα» (σελ. 70).

Ἔτσι λοιπόν ἀντιμετωπίζεται ή σημειρινή πραγματικότητα τῆς πόλης ἀπό τή μελέτη, μέ πλήρη σχεδόν ἔλλειψη στοιχείων καί παράλληλα μέ περιορισμένη τεχνική καί μεθοδολογία συμπλήρωσής τους. Παρόλο πού ἐντοπίζονται ἀρκετά ἀπό τά προβλήματα πού ὑπάρχουν σήμερα (μερικά ἐπειδή είναι φανερά μέ τήν πρώτη ματιά, π.χ. ή μόδυνση τοῦ Θερμαϊκοῦ, τό κυκλοφοριακό, ή ὑποβαθμιση τῶν ΒΔ περιοχῶν) λείπει ή συστηματική ἀνάλυσή τους πού θά μποροῦσε νά στηρίξει πολλές ἀπό τίς ὑποθέσεις καί προτάσεις τής μελέτης (δπως θά δοῦμε στή συνέχεια).

Τίς περισσότερες φορές ή γενικότητα τῶν στοιχείων συνοδεύεται ἀπό ἀκόμη γενικότερη ἐπιχειρηματολογία. Γιά παράδειγμα, μέ ποιά κριτήρια ὄριζεται σάν δυσμενής ή ἐπιρροή τῆς Θεσσαλονίκης στό νομό καί τήν περιφέρεια ἐπιρροής τής (πού

καθορίστηκε μέν κριτήριο μόνο τά διοικητικά δρια και τή φυσική ένότητα του χώρου), άφοι κανένα επιχείρημα δέν προβάλλεται πού νά πείθει δτι τά στοιχεία πού έπιλέγουν οι μελετητές δείχνουν δτι είναι αύτή πού φταιει γιά δ, τι συμβαίνει γύρω.

‘Αλλά έδω φτάνουμε σ’ ένα σοβαρότερο πρόβλημα: Κανείς δέ διαφωνει καταρχήν δτι ή γνώση τής πραγματικότητας είναι τό άπαραίτητο ύπόβαθρο γιά δποιαδήποτε πρόταση γιά τήν πόλη. Ή διαφωνία βρίσκεται στό τί σημαίνει γνώση τής πραγματικότητας. Πέρα άπο τή γνώση τῶν φαινομένων και τῶν δεικτῶν πού μποροῦν νά τά έκφρασουν, υπάρχει και ή γνώση τῶν μηχανισμῶν πού δροῦν πίσω άπο αύτά και πού, ένω άποτελοῦν μέρος τής πραγματικότητας, δέ φαίνονται μέ τήν πρώτη ματιά. Ή κατανόηση τῶν φαινομένων και τῶν μηχανισμῶν (πού είναι κι αύτή μέρος τῶν «σημερινῶν δεδομένων» δέν μπορει νά γίνει χωρίς κάποια θεωρία πού νά τά περιγράψει και νά τά συνδέει προχωρώντας άκόμα πιό πέρα πρός τήν έμρηνεια τους πού δλοκληρώνει τή γνώση τής πραγματικότητας και πού μέ τή σειρά της άνοιγει τό δρόμο πρός τή δυνατότητα πρόβλεψης τής έξελιξής τους στό μέλλον. Σ’ αύτό τό σημείο είναι πολλές οι άδυναμίες τής μελέτης άπο θεωρητική και μεθοδολογική άποψη.

B. ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ Π.Σ.Θ.

Στά δύο πρώτα κεφάλαια τής μελέτης (κάτω άπο τους τίτλους όροι ρόλος τής Θεσσαλονίκης στόν έθνικό χώρο» και «στόχος και στρατηγική τής άστικής άναπτυξής») έχετάζονται οι παράμετροι πού έχουν άποφασιστικό ρόλο στό μετασχηματισμό του πολεοδομικού συγκροτήματος.

Πρόκειται γιά τά θέματα τῶν περιφερειακῶν σχέσεων, του πληθυσμοῦ, τής οίκονομικής δραστηριότητας και τής οίκιστικής έπεκτασης τής πόλης.

1. Τό θέμα τῶν περιφερειακῶν σχέσεων

Στό θέμα τῶν περιφερειακῶν σχέσεων ή προβληματική άναπτύσσεται γύρω άπο τόν οίκονομικό δυναμισμό του Π.Σ.Θ. Οφείλεται κατά τους μελετητές «στή γεωγραφική του θέση, προνομιακή άπο συγκοινωνιακή άποψη, στήν πλούσια ένδοχώρα, στή βιομηχανική ένρωστία, στήν πληθυσμιακή συγκέντρωση, στό μέγεθος τῶν διοικητικῶν άρμοδιοτήτων» (σελ. 2-3).

‘Υποστηρίζεται δτι «δ οίκονομικός δυναμισμός και ή ραγδαία άναπτυξή του Π.Σ.Θ. έπηρέασε δπωδήποτε δυσμενῆς τήν άναπτυξή τῶν γύρω νομῶν (σελ. 6), ή δέ διόγκωσή του έγινε σέ βάρος τής ύπόλοιπης περιφέρειας τήν όποια άποδυνάμωσε άπο άνθρωπινο δυναμικό, μειώνοντας έτσι τίς δυνατότητές της γιά άξιοποίηση τῶν φυσικῶν πόρων και γιά οίκονομική και κοινωνική πρόδοδο» (σελ. 7). Παράλληλα, «δ γιγαντισμός του Π.Σ.Θ., πού άποτελει άφ’ έθυτον παθολογικό φαινόμενο, στό πλαίσιο τῶν άποδυναμωμένων περιφερειακῶν κέντρων, δημιουργει ένα πλέγμα ζέξεων και έξαρτήσεων, προσδίδει ένα κυριαρχικό ρόλο στό Π.Σ.Θ., και έγκυμονει κινδύνους γιά μιά ύγιεστερη

χωροταξική δομή και ισόρροπη άναπτυξη» (σελ. 7).

Κατά τή γνώμη μας, αύτός δ τρόπος άντιμετώπισης τού θέματος τῶν περιφερειακῶν σχέσεων στηρίζεται σέ έλλιπεις συλλογισμούς και σέ λανθασμένη έρμηνεια τῶν στατιστικῶν στοιχείων.

Τό πρόβλημα τής «διόγκωσης» τού Π.Σ.Θ. και τής άπογύμνωσης τής περιφέρειας ξεκινά άπο τό μετασχηματισμό τής άγροτικής οίκονομιας. Και τά δύο φαινόμενα — άναπτυξη τού Π.Σ.Θ. και άποδυνάμωση τής περιφέρειας — άποτελοῦν δψεις τής αύτής δυναμικής και δέ συνδέονται μεταξύ τους μέ σχέσεις αίτιουαίτιατού. Η ύπέρμετρη διόγκωση τής Θεσσαλονίκης έγινε σέ βάρος τής περιφέρειας και τήν άποδυνάμωσε άπο τό άνθρωπινο δυναμικό της και γι’ αύτό άπο τίς δυνατότητες άξιοποίησης τῶν φυσικῶν πόρων και άπο τήν οίκονομική και κοινωνική πρόδοδο. Η σειρά αίτιο-άποτέλεσμα δέν είναι τόσο προφανής δσο θέλει νά δείξει ή μελέτη. Ξεχνάει, γιά παράδειγμα, δτι οι δυνατότητες άξιοποίησης τῶν πόρων δέ δημιουργούνται μόνο άπο τό άνθρωπινο δυναμικό, άλλα δτι, άντιστροφα, είναι: έξισου πιθανού πώς τό άνθρωπινο δυναμικό μεταναστεύει άκριβως λόγω τής έλλειψης δυνατοτήτων άξιοποίησης τῶν πόρων πού έκπράζονται άπο τίς έπενδύσεις κεφαλαίου. Και η περιφέρεια, δπως αίθαρετα τήν δρισε, δέν είναι άπεραίτητο νά «θυσιάζεται» γιά τή Θεσσαλονίκη. “Αν ή μετανάστευση είναι τό κύριο θέμα, δέν είναι ύπευθυνη ή Θεσσαλονίκη γι’ αύτό, ούτε θά λυθεί (παρά θά μεγαλώσει άκόμα περισσότερο) τό πρόβλημα αν και ή Θεσσαλονίκη άποδυναμωθεί άπο αύτή τήν «άξιοποίηση τῶν φυσικῶν και άνθρωπινων πόρων».

“Αν θέλουμε νά άναζητήσουμε κέπου τήν αίτια, τότε θά πρέπει νά έξηγήσουμε γιατί παρουσιάζεται δ σχετικός ύπερπληθυσμός στήν άγροτική οίκονομία, πώς άναπτύσσεται και πού διοχετεύεται ή άγροτική έξοδος.

Δέν μπορει νά καταλογιστεῖ στό Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης δτι στέρησε πόρους και πληθυσμό άπο τήν περιφέρεια και τούς γύρω νομούς. Μιά τέτοια άντιληψη στηρίζεται σέ λανθασμένη έρμηνεια τῶν στατιστικῶν στοιχείων. Συμβαίνει άκριβως τό άντιθετο. Φεύγει πληθυσμός, καταρρέουν οι άγροτικοί και ήμιαστικοί οίκισμοι. Εύτυχως τό Π.Σ.Θ., μπρέσε δέ συγκρατήσει ένα μέρος τού μεταναστευτικού ρεύματος, άλλιως οι περίπου 300.000 μετανάστες πρός τό έξωτερικό άπο τή Μακεδονία στή δεκαετία 61-71 θά ήταν πολύ περισσότεροι. Προϋπάρχει ή άποσύνθεση τῶν κοινωνικῶν άγροτικῶν δομῶν τής άστικής συγκέντρωσης, στό πλαίσιο τής μετατροπής τής οίκιστικής οίκονομίας σέ μιά οίκονομία βιοτεχνική και μεταποιητική.

“Οσον άφορά τίς έπενδύσεις, δέν πραγματοποιήθηκαν σέ μεγάλη κλίμακα στά άστικά κέντρα τής Β. Έλλαδας — με έξαρίεση τό Π.Σ.Θ. — γιά λόγους οίκονομικής άπόδοσης και πολιτικής σκοπιμότητας. Σίγουρα δέν είναι τό Π.Σ.Θ. ύπευθυνο γιά τή μήν πραγματοποίησή του σέ δρων ύποκείμενο είναι κατά τή γνώμη μας άποτηη, ούτε δέ τό μέγεθός τους είναι δοσμένο έκ τῶν προτέρων ωστε νά μετατρέπεται σέ παιχνίδι κατανομῆς.

Ούτε τέλος οι κρατικές έπενδύσεις έχουν τή δυνα-

τότητα νά άναμορφώσουν μιά οίκονομική δυναμική. Αναγκαστικά άκολούθησαν τόν ιδιωτικό τομέα, δημιουργώντας τίς συνθήκες Ικανοποιητικής άποδοσής του.

Έξισου προβληματική είναι ή άντιμετώπιση τού θέματος τής ίσορροπης άνάπτυξης και τής «ύγιον» χωροταξικής πολιτικής.

Ισόμετρη άνάπτυξη δέ σημαίνει ίσοκατανομή πληθυσμού. Αντίθετα σημαίνει ίστοτητα στή διαχείριση και στήν άνταλλαγή μέσα στό πλαίσιο τῶν διαμορφωμένων έμπορευματικῶν σχέσεων.

Έτσι ό συλλογισμός διτι «άν αύξηθει θ πληθυσμός τού Π.Σ.Θ. μέ ρυθμούς άνάλογους πρός αύτούς πού σημειώσει τίς δύο τελευταίες δεκαετίες, θά πρέπει νά θεωρήσουμε διτι ναυαγούν δριστικά οι προσπάθειες(;) γιά τήν άποκατάσταση μιᾶς ύγιεστερης χωροταξικής δομής και γιά τήν έπιτευξη μιᾶς πιό ίσορροπης άνάπτυξης», τοποθετείται τελείως έξω άπό τίς σχέσεις πού δρίζουν τήν ίσόμετρη και τήν άνισόμετρη άνάπτυξη τῶν γεωγραφικῶν ένοτήτων.

Τό σύνολο τῶν άντιστροφῶν πού πραγματοποιεῖται στό πεδίο τής έρμηνείας διαμορφώνει άνάλογα τούς προγραμματικούς στόχους. Οι ρυθμίσεις θά 'ναι παράλογο νά περιοριστούν στό πᾶς θά μοιραστεῖ θ δομένος πληθυσμός στούς έστικους - ήμιαστικούς και άγροτικούς οίκισμούς, άλλα είναι άνάγκη νά έπεκταθεῖ στό χαρακτήρα τους και στό ρόλο τους καθώς και στίς διαδικασίες έπιστροφῆς τῶν μεταναστῶν τού έξωτερικού (τή σημασία τῶν δποίων έχει άγνοήσει τελείως ή μελέτη).

2. Τό θέμα τού πληθυσμού

Σχετικά μέ τόν πληθυσμό και τό μέγεθός του παρουσιάζεται ή άκολουθη δποψη, διτι: «Οι πληθυσμιακές τάσεις τῶν Π.Σ.Θ. γιά τό 2.000 άριζονται άνάμεσα στούς 1.300.000 και 1.500.000 κατοίκους (σελ. 8). Έπομένως μέ προγραμματικό μέγεθος 1.100.000 κατοίκων ύπάρχει σοβαρό πρόβλημα άνάσχεσης τῶν τάσεων αύξησης και κατά συνέπεια έπιβάλλεται έλεγχος και περιορισμός τῶν οίκονομικῶν δραστηριοτήτων (σελ. 9).

Ο περιορισμός δέ τής πληθυσμιακής αύξησης έπιβάλλεται γιά νά βελτιωθεῖ ή ποιότητα τού πολεοδομικού περιβάλλοντος, δεδομένου διτι ή ραγδαία συγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριοτήτων στό πλαίσιο μιᾶς έντελως άπρογραμμάτιστης άνάπτυξης έχει δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα (σελ. 10). Αύτή ή ίδια ή πληθυσμιακή άνάσχεση μπορεῖ νά διευκολύνει σημαντικά τήν έφαρμογή τῶν μέτρων πού έπιβάλλονται γιά τήν άντιμετώπιση τῶν πολεοδομικῶν προβλημάτων. Μάλιστα τά μέτρα έπειμβασης κινδυνεύουν νά άποδειχθούν άτελέσφορα άν συνεχισθούν οι έντονες πιέσεις άπό μιά ραγδαία άνάπτυξη (σελ. 13).

Η γραμμική συνάρτηση μεγέθους πληθυσμοῦ και ποιότητας περιβάλλοντος δέ μάς βρίσκει σύμφωνους. Δέν άνταποκρίνεται στήν πραγματικότητα νά έξαρτωνται τά οίκιστικά προβλήματα και ή δυνατότητα ρύθμισής τους άπό τήν πληθυσμιακή μεταβολή. Άλ-

λωστε ή πληθυσμιακή μεταβολή μόνο κάτω άπό έξαιρετικά προσδιορισμένες συνθήκες και δοσμένους περιορισμούς μπορεῖ νά μετατραπεῖ σέ άξιόλογο κριτήριο.

Ο πληθυσμός είναι μιά άφαίρεση, δταν ξεχνάει κανείς τά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του (διαίρεση έργασιας - κοινωνικές διαδέσ - μορφές παραγωγής - διαχείρισης - κατανάλωσης). Ετσι ή συνάρτηση πληθυσμού, κοινωνικῶν πρακτικῶν (προγραμματισμού) και προβλημάτων (πυκνότητες - συμφορήσεις - μόλυνση) δέν μπορεῖ παρά νά 'ναι χαροκή στό βαθιό πού ή έν λόγω μεταβλητή (πληθυσμός) είναι άνομοισογενής άπό τήν άποψη τού κοινωνικού χαρακτήρα και ρόλου τῶν στοιχείων της. Κάτω άπό αύτή τήν θπτική, ή άναφορά τῶν πολεοδομικῶν προβλημάτων και τῶν προγραμματικῶν διαδικασιῶν στό μέγεθος τού πληθυσμού ένέχει τόν κίνδυνο νά άποπροσανατολίσει ριζικά τή διαμόρφωση τῶν προγραμματικῶν στόχων.

Παράλληλα υποστηρίζουμε διτι οι τάσεις μεγέθυνσης τού πληθυσμού τού Π.Σ.Θ. έχουν ύπερεκτιμηθεῖ. Από δύο μελέτες* γιά τίς συγκεκριμένες τάσεις αύξησης, προκύπτουν τά άκολουθα μεγέθη γιά τό 2.000:

- α. 1.120.000
- β. 1.035.000-1.220.000

Έάν δεχτούμε αύτές τίς τιμές, τότε σίγουρα δέν ύπάρχει θέμα περιορισμού τής πληθυσμιακής μεγέθυνσης. (Σ' αύτή τήν περίπτωση τό προγραμματικό μέγεθος είναι άποδοχή τῶν τάσεων μεταβολής και δέν ύπάρχει πρόβλημα έπειμβασης).

Σ' αύτό τό πλαίσιο ή λήψη μέτρων περιορισμοῦ τῶν δραστηριοτήτων πού προτείνεται θά θδηγήσει και σέ μέγεθος χαμηλότερο τού προγραμματικού, άλλα και σέ ύποβάθμιση και κάμψη τῶν παραγωγικῶν πρακτικῶν.

3. Τό θέμα τής διάρθρωσης τῶν κλάδων

Η διάρθρωση τής οίκονομικής δραστηριότητας υποστηρίζεται διτι θά έπιρεάσει τή μελλοντική άστική άνάπτυξη τής περιοχής Θεσσαλονίκης. Θά έξελιχτεί δέ άνάλογα μέ τό ρόλο τού Π. Συγκροτήματος μέσα στόν έθνικό χώρο.

Ταυτόχρονα ή αύξηση τού πληθυσμοῦ κατά 50% άφήνει σημαντικά περιθώρια γιά διαρθρωτικές άλλαγές και μάλιστα αύτές οι άλλαγές θεωρούνται διτι είναι άναγκαιες γιά νά γίνει ή έκτροπή πρός τά κάτω τῶν σημερινῶν τάσεων τής πληθυσμιακής αύξησης (σελ. 14).

Συνοπτικά οι διαρθρωτικές άλλαγές στούς τομεῖς τής οίκονομικής δραστηριότητας μπορούν νά παρουσιαστούν άπό τούς πίνακες 2-4-5 τής πρότασης.

* ΤΕΕ/ΤΚΜ-Ο.Ε. γιά τό ρυθμιστικό Θεσσαλονίκης, τεύχος 4, άναλυτικής έκθεσης, σ.89, Θεσσαλονίκη 1979 και «Ανάλυση και έκτιμηση τού πληθυσμού τού Π.Σ.Θ.» — Τεχνική Ένημέρωση, σ.30, τ.15, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1979.

* Απασχόληση στό Π.Σ.Θ.

ΤΟΜΕΙΣ ΟΙΚΟΝ. ΔΡΑΣΤΗΡ. 1961 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	1971	1979 ΕΚΤΙΜΗΣΗ	2000 ΠΡΟΒΛΕΨΗ
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ	3,3%	2,7	2,2
ΔΕΥΤΕΡΟ-ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΓΕΝΗΣ	44,2%	44,3% 9,3	32,7 8,8
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ	46,7%	51,2	53
ΜΗ ΔΗΛΩΘΕΙΣ ΚΛΑΔΟΣ	5,8%	1,8	
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	35%	33,3	33,5
			37,5

* Αποδεχόμενοι τή σημασία που δίνουν οι μελετητές στή διάρθρωση τῶν τομέων, θά περιοριστούμε σέ δρισμένες παρατηρήσεις πάνω στό θέμα αυτό. * Υπάρχει βασικά ένα πρόβλημα μέ τίς έκτιμησεις τοῦ 1979.

* Αν θεωρήσουμε διτι οι τιμές τοῦ 1979 δέ θά άπέχουν πολύ από τίς τιμές τοῦ 1977, τότε πρέπει νά δεχτούμε τήν άκολουθη κατανομή τομείς, που μᾶς δίνει ή στατιστική ύπηρεσία γιά τό 1977: πρωτογενής: 0,82 - δευτερογενής: 48,02 - τριτογενής: 51,06. * Ο δέ ενεργός πληθυσμός τοῦ 1979, σύμφωνα μέ τή μελέτη τής Ο.Ε. τοῦ ΤΕΕ γιά τό ρυθμιστικό, άνέρχεται στό 30,08 τοῦ συνόλου πληθυσμοῦ. Κατά συνέπεια δέ, τίθενται τά άκολουθα ἐρωτήματα:

- α. κάτω από ποιές συνθήκες ό ενεργός πληθυσμός γιά τό 2.000 σέ 37,5%, που άποτελεῖ άντιστροφή τῶν διαμορφωμένων τάσεων 1961: 35% - 1971: 33,3% - 1979: α. κάτω από ποιές συνθήκες έκτιμήθηκε ό ενεργός πληθυσμός γιά τό 2000 σέ 37,5%, που άποτελεῖ άντιστροφή τῶν διαμορφωμένων τάσεων 1961: 35% - 1971: 33,3% - 1979: 30,08), * Αν ή άντιστροφή προϋποθέτει έπεμβάσεις, αυτές θά 'πρεπε τουλάχιστο νά έκτιθενται.
- β. ποιές είναι οι οίκονομικές και κοινωνικές άξιολογικές κατηγορίες — γιατί έδω υπάρχουν τέτοιες — σύμφωνα μέ τίς όποιες άναδιαρθρώθηκαν οι τομείς; Γιατί άντιστράφηκε βασικά μιά διαμορφωμένη από τό 1951 τάση άναπτυξής τής δευτερογενούς άπασχόλησης (1951: 33,56% - 1961: 41,77% - 1971: 44% - 1977: 48,09%); Για ποιό λόγο άποκλείεται ή έγκατάσταση μονάδων έθνικής σημασίας στήν περιοχή έλέγχου τοῦ Π.Σ.Θ. (σελ. 20); * Ακόμη, σύμφωνα μέ ποιά κριτήρια θεωρήθηκε δεδομένο διτι στή Θεσσαλονίκη άνήκει ρόλος διοικητικός και πολιτιστικός μέ τριτογενή άπασχόληση 57,2% τής συνολικής. * Αν δέ αυτό τό μέγεθος είναι προγραμματικό, τότε πώς μεθοδεύεται τό άλμα από τό 51,06% στό 57,2% (σημαίνει 120.000 νέες θέσεις έργασίας στόν τομέα).
- γ. Τέλος ή άναδιαρθρωση τής τομεακής σύνθεσης τής άπασχόλησης σημαίνει άναδιαρθρωση τοῦ εισοδήματος κατά τομέα και προτείνεται στή βάση μᾶς τέτοιας σκοπιμότητας η είναι άπλα άποτελεσμα τοῦ τεχνολογικού έκσυγχρονισμοῦ;

Γ. Ο ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Τό τρίπτυχο πού άποδίδει τόν ίδιαίτερο χαρακτήρα τῶν προτάσεων τής μελέτης είναι: έκτιμησεις έπικειμενων καταστροφών, μεγιστοποιήσεις τής έλιτευσης ικανοποιητικῶν μεγεθῶν χωρίς έσωτερικές συγκρίσεις γιά τό έφικτό τής παράλληλης πραγματοποίησής τους καί, τέλος, ίποκατάσταση τής άναλυτικής γνώσης άπό τήν πίστη στό αισθητήριο τῶν μελετητῶν. * Αν αυτή ή λογική έμφανιζόταν σέ πρωτο έπίπεδο θά μᾶς ήταν κατανοητή σάν μιά άντιδραση στό ίπαρκτό άδιέξοδο τής σημερινής πρακτικής πού άκολουθει ή ρύθμιση τοῦ χώρου στήν Έλλάδα: άπόλυτη έλλειψη δυνατότητας χρηματοδότησης γιά μεγάλης κλίμακας δημόσια παρέμβαση πού θά άντιμετωπίζει τή ρίζα τῶν προβλημάτων, διαπίστωση τής άναγκης γιά ρύθμιση κάτω από τήν πίεση αύτῶν τῶν πραγματικῶν προβλημάτων καί τό φάσμα τοῦ έκσυγχρονισμοῦ πού είναι άναγκαιος (λόγω ΕΟΚ, διεθνούς άνταγωνισμοῦ κλπ.) καί, σάν συνέπεια, προβολή ρητορικῶν λύσεων εύχολογικού χαρακτήρα μέ ταυτόχρονη έπιστημανση τής πιθανότητας τοῦ χειρότερου δυνατοῦ μέλλοντος. * Εκείνο ίμιως πού μᾶς μπερδεύει είναι διτι παραπάνω παρουσιάζονται μέσα σέ ίνα πλαίσιο δρθιολογισμοῦ και έπαγγελματικού λόγου, πού δημιουργει τήν έντύπωση διτι χτίζεται ίνα σταθερό άναλυτικό ίπόβαθρο γιά τή στήριξη τῶν προτάσεων.

* Από μιά αποψη αύτό μόνο είναι πού δικαιολογει τήν προσπάθεια πού κάνουμε νά σηκώσουμε τό βάρος τής άποδειξης μερικῶν κριτικῶν θέσεων. * Άλλως θά ήταν περισσότερο τίμιο νά παραμερίσει κανείς τίς προτάσεις έξαρχης δχι σάν σωστές η λάθος άλλα σάν μη-σχετικές μέ τήν πραγματική μορφή τῶν προβλημάτων. * Ας δοιμει λοιπόν τά κυριότερα σημεία τῶν προτάσεων μέ τή σειρά πού παρουσιάζονται στήν ίδια τή μελέτη.

1. Η μελλοντική δομή τοῦ πολεοδομικού συγκροτήματος

Τό κεφάλαιο 3 τής μελέτης άσχολείται μέ τήν πρόταση τής μελλοντικής δομής τοῦ πολεοδομικού συγκροτήματος. Πρῶτη παρουσιάζεται πολύ συνοπτικά (σέ διόμιση σελίδες) η σημερινή δομή μέ τό συμπέρασμα διτι «τό πολεοδομικό συγκρότημα έχει τή

μιορφή μιάς πεταλούδας... πού τά δυό φτερά της άρθρωνονται στόν κύριο ἄξονα τοῦ κεντρικοῦ ἐλεύθερου χώρου Δημοτικοῦ Πάρκου-ΔΕΘ-Πανεπιστήμιου». Στή συνέχεια μαθαίνουμε δτι ή διάταξη τῶν λειτουργιῶν είναι διαφορετική καὶ δτι αὐτές «δέν έχουν χωροθετηθεῖ γύρω στήν κεντρική άρθρωση μέ μιά ισόβαρη διείσδυση καὶ πρός τίς δυό μεριές, ὥπως θά ἀπαιτοῦσε τό δίδυμο σχῆμα μιάς πεταλούδας». Τά παραπάνω δίνουν στούς μελετητές τή δυνατότητα νά στηρίζουν μιά σειρά συλλογισμῶν πρός μία ἐπιθυμητή ἀναδιάρθρωση.

Πρώτα τοποθετοῦν ἔνα, κατά τή γνώμη μας, ψευδο-πρόβλημα —τήν ἀνάλυση πρός μία μόνο κατεύθυνση σύμφωνα μέ τό πρότυπο τής δυνάπολης τοῦ Δοξιάδη— τό δποιο ξεπερνᾶν ἀπορρίπτοντας τήν ἐκδοχήν πού προκύπτει γιά ἀπεριόριστη ἐπέκταση πρός νότο, δημιουργώντας ἔτσι μιά προδιάθεση νά δεχτοῦμε σάν σωστή τήν πρόταση τους γιά τή δομή τής πόλης τοῦ 2000 πού προτείνουν σάν συνέχεια. Ή δομή αὐτή προϋποθέτει σάν βασικό στοιχείο τήν ἀλλαγή τοῦ σημερινοῦ μονοκεντρικοῦ συστήματος. Πρίν ἀπό τήν τελική πρόταση προβάλλεται σάν ἐνδιάμεσος συλλογισμός δτι ή ἰδέα τής δργάνωσης σέ δυό μεγάλα διαμερίσματα παρουσιάζει μειονεκτήματα τόσο γιατί τό σημερινό κέντρο θά ἀνήκε στό ἔνα ἀπό τά δυό ὄσο καὶ γιατί μιά τέτοια δργάνωση θά ἔκανε προβληματική τήν ἐφαρμογή ἑνιαίων προγραμμάτων γιά τήν κεντρική πόλη. Γιά νά ξεπεραστεῖ αὐτή ή δυσκολία — πού δπως καὶ ή ἰδέα τής μονόπλευρης ἀνάπτυξης δέν είναι πρόβλημα μέχρι τή στιγμή πού δημιουργεῖται ἀπό τήν ἴδια τή μελέτη — προτείνονται τρία διαμερίσματα νομαρχιακοῦ ἐπιπέδου μέ ξεχωριστή διοίκηση καὶ δπου τό κεντρικό διαμέρισμα περιλαμβάνει τούς δήμους καὶ κοινότητες Θεσσαλονίκης, Αγίου Παύλου, Νέαπολης, Συκεῶν καὶ Τριανδρίας.

Τό θέμα τῶν κέντρων τῶν διαμερισμάτων παραμένει τελικά ἀσφαές καὶ δέν ξεκαθαρίζεται δχι μόνο ή ἐφικτότητα καὶ ή σκοπιμότητα νέων κέντρων ἀλλά καὶ σέ τί βαθμό θά λειτουργοῦν συμπληρωματικά (ἀφού τό σημερινό κέντρο θεωρεῖται καὶ στό μέλλον δβασικός πόλος) η ἀνταγωνιστικά (ἀφού γιά νά δημιουργηθοῦν βιώσιμα νέα κέντρα μπαίνει σάν στόχος ή μείωση τής ἐξάρτησης ἀπό τό ύπάρχον). Έξίσου ἀσαφής παραμένει καὶ ή σχέση τῶν κέντρων τῶν διαμερισμάτων μέ τά κέντρα πού δημιουργοῦνται στά δυό ἄκρα τοῦ ἄξονα τής παραλίας στό Καλοχώρι καὶ στή Μίκρα, δπου ἀποκεντρώνονται πολιτιστικές καὶ ἄλλες εἰδικές λειτουργίες.

Γενικά, μᾶς φαίνεται πώς ἡ πρόταση γιά τήν δργάνωση διαμερισμάτων «πέφτει ἀπό τόν ούρανόν» καὶ δέ δικαιολογεῖται ἀπό τά διαθέσιμα στοιχεία. Τό ἀντίθετο, η ἐνοποίηση τής διοίκησης τῶν πολεοδομικῶν ρυθμίσεων σέ μιά εύρυτερη γεωγραφική ἐνότητα μέ κέντρο τό πολεοδομικό συγκρότημα, μᾶς φαίνεται ἐξίσου ἄν δχι περισσότερο ρεαλιστικό στό βαθμό πού είναι ἀλήθεια δτι τά προβλήματα μποροῦν νά ἀντιμετωπιστοῦν καλύτερα στό ἐπίπεδο πού δημιουργοῦνται. Αύτό τό ἐπίπεδο είναι ή ἀστική συγκέντρωση καὶ ή περιοχή δμεσης ἐπιρροῆς τής (πού πρέπει βέβαια νά δριστεῖ ἀναλυτικά) καὶ δχι διαμερίσματα γύρω ἀπό κέντρα πού δέν ἔν ύπάρχουν.

2. Τό πλέγμα τῶν βασικῶν λειτουργιῶν

Τό δεύτερο θέμα, μέ τό δποιο καταπιάνεται ή μελέτη στό κεφάλαιο 4, είναι τό πλέγμα τῶν βασικῶν λειτουργιῶν τό δποιο ἀναπτύσσεται σύμφωνα μέ τήν είκόνα πού δόθηκε γιά τή μελλοντική δργάνωση. Οι λειτουργίες χωρίζονται σέ δυό κατηγορίες: αὐτές πού προσφέρουν ἀπασχόληση καὶ αὐτές πού ἀποτελοῦν ἔξυπηρετήσεις. Ό χωρισμός αὐτός είναι ἀσαφής καὶ δέν μπορεῖ νά κεῖ γιά κάθε πραγματική λειτουργία (π.χ. τή δημόσια διοίκηση) σέ ποιά κατηγορία ἀνήκει. Αφού δοθοῦν μερικές γενικές κατευθύνσεις γιά τή χωροθετηση τῶν λειτουργιῶν ἀντιμετωπίζεται στή συνέχεια κάθε μιά ξεχωριστά καὶ διατυπώνονται πρότασεις. Οι λειτουργίες πού ἔχετανται είναι ή δημόσια διοίκηση, ή βιομηχανία, τό ἐμπόριο καὶ οι ἐπιχειρησεις, ή ΔΕΘ, ή ἐκπαίδευση, ή κοινωνική πρόνοια, οι πολιτιστικές λειτουργίες, τό πράσινο, ή ἀναψυχή καὶ δ ἀθλητισμός καὶ, τέλος, οι στρατιωτικές ἐγκαταστάσεις. Ή μοναδική λειτουργία γιά τήν ὅποια ὑπάρχει κάποιο ἀναλυτικό σκεπτικό γιά νά στηρίξει τίς πρότασεις καὶ γιά τήν δομή πουρεῖ νά γίνει κριτική είναι ή βιομηχανία (δπου ἀφιερώνονται 8 σελίδες). Οι ὑπόλιμπες (πού καλύπτουν περίπου ἀπό μία οιλίδινα κάθε μία) στηρίζονται σέ στοιχειώδες σκεπτικό καὶ δέν είναι δυνατό νά πάρουμε θετική η ἀρνητική θέση σέ δσα προτείνονται γι' αὐτές.

Όλη η πρόταση γιά τή βιομηχανία στηρίζεται α) στήν προϋπόθεση ἀποκέντρωσης στούς οίκισμούς τής εύρυτερης περιφερείας έστι ὥστε «νά ἀποκλείεται ή διακίνηση ἐργαζομένων ἀπό τό πολεοδομικό συγκρότημα» καὶ β) στή δημιουργία ζωνῶν γιά τή συγκέντρωση τής νέας βιομηχανικής ἀπασχόλησης καὶ τῶν μετακινουμένων μονάδων μέ μοναδικό κριτήριο κατανομῆς στίς διάφορες ζώνες «τό βαθμό δχλησης σύμφωνα μέ τήν ἐπίσημη κατάταξη τοῦ ύπουργείου Βιομηχανίας». Βρίσκουμε περιττό νά μιλήσουμε ἀναλυτικά γιά τή σημασία πού ἔχει ή κλαδική διάρθρωση τής βιομηχανίας στίς διάφορες περιοχές, ή διάρθρωση τῶν ἀγορῶν τῶν προϊόντων τής καὶ ή προέλευση τῶν πρώτων ύλων, ή κατάσταση τής ἀγορᾶς ἐργασίας, οι συνθήκες παραγωγικότητας καὶ ή ἐπάρκεια τῶν ύποδομῶν προκειμένου νά γίνουν δποιεσδήποτε προτάσεις καὶ είμαστε βέβαια δτι καὶ οι μελετητές συμφωνοῦν. Γι' αὐτό τό λόγο μᾶς φαίνεται ἀδικαιολόγητη η βιασύνη τής μελέτης νά κάνει προτάσεις γιά ζώνες καὶ μάλιστα νά ποσοτικοποιήσει τήν ἀπασχόληση, τά μεγέθη καὶ τά ποσοστά μετακίνησης τῶν ύπαρχουσῶν μονάδων πρός αὐτές. Κάτι τέτοιο δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ μιά πρώτη προσέγγιση, είναι απλά λάθος. Άν ξεχάσουμε πρός στιγμή δτι οι ἐπενδύσεις δέν είναι διαθέσιμες γενικά δπως φαίνεται νά ύποθετει ή μελέτη, ἀλλά ἐμφανίζονται κάτω ἀπό συνθήκες κάποιας όριασης ἀπόδοσης, πού είναι προϊόν τῶν παραμέτρων πού ἀναφέραμε ἀλλά καὶ τοῦ συνόλου τῶν έξωτερικῶν οίκονομιῶν πού προσφέρει ένα μεγάλο ἀστικό κέντρο, καὶ ἄν ύποθέσουμε, μαζί μέ τούς μελετητές, δτι μποροῦν νά μετακινηθοῦν κατά βούληση μέ κριτήριο τήν δχληση (πού σημειώτεον γίνεται μέ βάση τήν κατάταξη τοῦ ύπουργείου πού σκοπεύει στόν καθορισμό κριτηρίων γιά τούς περιορισμούς πού είναι ἀναγκαῖοι προκειμένου νά δοθοῦν οι σχετικές ἀδειες καὶ δέν ἀντιστοιχεῖ ούτε

στήν πραγματική ρύπανση/δχληση, πού είναι άποτέλεσμα τών τοπικών συνθηκών του περιβάλλοντος, τών γειτονικών λειτουργιών και τών τεχνολογικών μέτρων κάθε έπιχειρησης και πού βέβαια δέν έλέγχηται (άπό τη μελέτη) παρατηρούμε ότι και πάλι δ συλλογισμός δέν είναι ίκανοποιητικός.

Η ταξινόμηση της ύπαρχουσας βιομηχανικής άπασχόλησης στίς τρεῖς κατηγορίες δχλησης ψηλή, μέση, χαμηλή, γίνεται με βάση 180 βιομηχανικά καταστήματα πού περιλαμβάνονται στόν κυτάλογο βιομηχανιών-μελών του Συνδέσμου Βιομηχάνων Βορείου Ελλάδος του 1977. Οι 180 αυτές μονάδες έχουν 27.000 άπασχολούμενους. Αυτό σημαίνει ότι ένων καλύπτουν γύρω στό 1,8% τών καταστημάτων (τό 1973 ήπηρχαν 9.692 καταστήματα βιομηχανίας-βιοτεχνίας στό πολεοδομικό συγκρότημα δην σημειωτέον δέν περιλαμβάνονται οι περιφερειακές κοινότητες δηκως Σίνδος, Θέρμη, Καλοχώρι κλπ. πού συγκεντρώνουν σημαντική βιομηχανία) καλύπτουν σχεδόν τό 30% της άπασχόλησης τών 85.000 πού έκτιμαίει ή μελέτη για τό 1980. Μέσαλλα λόγια δέν πρόκειται καθόλου γιά άντιπροσωπευτικό δείγμα και παρόλο πού καθευατά τά στοιχεία γιά τίς 180 μονάδες είναι ένδιαφέροντα δέν είναι άποδεκτή ή έφαρμογή τους στό σύνολο της βιομηχανικής άπασχόλησης, έκτος έπό 10.000 θέσεις άπασχόλησης πού θεωρούνται πώς άντιστοιχούν σέ μονάδες διεσπαρμένες στόν άστικο ίστο (στοιχείο αύθαίρετο πού ήποθέτουμε πώς άντιστοιχεί σε βιοτεχνίκες μονάδες γιά τίς δηποτες δημως δέ γίνεται ιδιαίτερη άναφορά). Στό σημείο αυτό δέν μπορεί νά συγχωρεθεί και ή έλλιπης πληροφόρηση σχετική με τήν ύπαρχυσα κατάσταση άφού (μια και χρησιμοποιήθηκε αυτό τό κριτήριο) ήπηρχε μελέτη δημάδας έργασίας του ΤΕΕ/ΤΚΜ, πού προσδιόριζε κατά είδος δραστηριότητας (γιά δηλες τίς μονάδες μέν περισσότερα ήπό 30 άτομα η πάνω ήπό 250 HP έγκαταστημένη ίσχυ) και κατά περιοχή χωροθήσης τίς κατηγορίες δχλησης, πού μπορούσαν νά συμβουλευτούν οι μελετητές.

Ένπάση περιπτώσει ή μελέτη προχωράει με τήν έντελως άστήρικτη ύπόθεση-πρόταση ότι πρέπει (και δη μπορούν;) νά φύγουν κάτω ήποτε κατάλληλα κίνητρα (πού δέν έξειδικεύει) και δηχως νά μᾶς πείθει γιατί θά πρεπε νά γίνει κάτι τέτοιο τό 80% της άπασχόλησης πού άντιστοιχεί σε βιομηχανίες ψηλής δχλησης, τό 60% της μέσης και τό 40% της χαμηλής. Αυτή τή μετακινούμενη άπασχόληση πού άντιστοιχεί στό ήπηλητικό ποσοστό τών 63,4% του συνόλου η σέ 47.560 θέσεις άπασχόλησης (πού θά σήμαινε άνεξέλεγκτες ήπιπτώσεις και τεράστιο κόστος έφαρμογής τόσο γιά τόν ίδιωτικό δσο και τό δημόσιο τομέα) τήν τοποθετεί σέ βιομηχανικές ζωνες στήν περιφέρεια του πολεοδομικού συγκροτήματος. Τελικά, με τήν άφαίρεση της ESSO, του TITAN και της Χαλυβουργίας πού ήπολογίζονται σέ δύο χιλιάδες άπασχολούμενους (και πού βέβαια με τίς χονδροειδείς παθαδοχές πού ειδαμε καταντά περιττή λεπτολογία) και τήν πρόθεση της νέας άπασχόλησης πού θά δημιουργήθει μέχρι τό 2000 (άλλες 50.000 θέσεις, σύμφωνα με τήν πρόβλεψη, πού μοιράζονται σέ κατηγορίες δχλησης ίδια με τίς άναλογιες τών 180 μονάδων (τί γίνεται με τήν άναδιάρθρωση;)) προκύπτει και ένα ποσοστό κορεσμού τών ζωνών (75%).

Φοβόμαστε πώς ή κομψότητα τών υπολογισμών τής μελέτης βρίσκεται σέ δυσαρμονία με τή συρροή ή έλλιπον πληροφόρησης, άνεπαρκούς περιγραφής και χονδροειδών παραδοχών με τίς δηποτες πρόκυψαν αύτές οι προτάσεις. Πιστεύουμε δηι οι μελετητές δεσμεύτηκαν, δηχως νά καταλαβαίνουμε τήν άναγκαιότητα γιά κάτι τέτοιο, σέ θέσεις πού θά μπορούσαν νά είχαν άποφύγει με τό νά κρατηθούν σέ έκτιμησεις μέχρις έκεινο μόνο τό σημείο πού θά δικαιολογούσαν τά στοιχεία τους. Άλλωστε ή ίδια ή με λέτη βάζει ένδιαφέρουσες και κατά τή γνώμη μας σωστές γενικές άρχες, δηκως ή ήπόρριψη τής φοβίας ήπεναντί στή βιομηχανία, ή ήπαλειψη τής διάκρισης σέ κακές συνοικίες πού μπορεί νά πάει βιομηχανία και καλές πού δέν μπορεί νά πάει, ή άναγκη μελέτης τής δργάνωσης τής βιομηχανικής χρήσης και τέλος ή άναγκαιότητα λεπτομερούς διευκρίνισης τών δρων έκσυγχρονισμός, έπεκταση, συγχώνευση, σάν άπαραιτητο στοιχείο καθε λεπτομερειακού σχεδίου.

3. Οι περιοχές κατοικίας

Τό έπόμενο κεφάλαιο άφιερώνεται στίς περιοχές κατοικίας. Σάν κύρια προβλήματα τονίζονται έδω ήποτε τή μία μεριά ή ψηλή πυκνότητα του κεντρικού διαμερίσματος λόγω τής σειράς άρνητικών ήπιπτώσεων πού προκαλεί και ή ήποβλημιση τών βορειοδυτικών περιοχών λόγω τής παρουσίας περιοχών αύθαιρετων, τής άναμιξης ήσυμβιβαστων χρήσεων, τής έλλειψης ήποδομής, κλπ. Αντίθετα, τονίζεται σάν συγκριτικά ήκανοποιητική ή κατάσταση στό νότιο διαμέρισμα.

Τέτοιες γενικές παρατηρήσεις είναι βέβαια άποδεκτές στή γενικότητά τους, ήλλα είναι πολύ λίγο χρήσιμες γιά νά στηρίξουν προτάσεις. Αυτό ήποδεικνύεται ήποτε τό γεγονός ότι βασικό κριτήριο σέ ήλη την πρόταση γιά τήν κατοικία γίνεται τελικά ή άριθμητική τιμή τής πυκνότητας και δηχι ή ήλαλυση τών προηγούμενων σημείων. Πολύ λίγο μπορούμε νά πειστούμε ότι οι μελετητές ήπελεξαν τήν πυκνότητα ήλαμεσα ήποτε παράγοντες δηκως τό σύστημα παραγωγής και διάθεσης τής κατοικίας, ή σχέση ήδιοκτησίας/ένοικιασης, ή συμμετοχή του κόστους γής, ή ήμεση μέσω δανειοδότησης και ή ήμεση συμμετοχή του δημόσιου, ή είσοδηματική και κοινωνική διαφοροποίηση τής σύνθεσης κάθε περιοχής, κλπ. σάν έκεινο τόν παράγοντα πού ήπηράζει τό συσσωρευτικό ήποτελέσμα δλων αύτῶν με τόν καλύτερο τρόπο και σάν τό κλειδί γιά τήν ήπεμβαση.

Μέ τά λόγια τής ίδιας τής μελέτης δημως ήπάρχει ή προοπτική «ότι στό μακρινό μέλλον, πιθανότατα μετά τό 2000, θά μπορούσε νά γίνει μιά άναδιπλωση του πληθυσμού και νά έξομαλυνθεί ή καμπύλη τών πυκνότητων ήποτε τό κέντρο πρός τήν περιφέρεια...». Φαίνεται τελικά νά ήπάρχει ή πεποίθηση ότι ή άνακατανομή του πληθυσμού θά δώσει τή δυνατότητα τής δημιουργίας «όλοκληρωμένων νέων άνθρωπινων κοινοτήτων» και «θεωρείται τό κλειδί γιά μιά πετυχημένη ρυθμιστική πολιτική». Και έδω, δηκως και στή βιομηχανία πού ήπομονώθηκε τό κριτήριο τής ρύπανσης, βρίσκουμε άδικαιολόγητη τή δέσμευση σέ λεπτομερείς ποσοτικές προτάσεις γιά τήν ήπιπτη πυκνότητα τό 2000 ήπά περιοχή.

Ειδικά, για την κεντρική περιοχή, ή μελέτη θεωρεί πώς έπειγει δημιουργία περιορισμός της πυκνότητας παραλληλη σε ειδικά προγράμματα έλευθερων χώρων, έξυπηρετήσεων, πλέγματος πεζοδρόμων κλπ. Δέ δίνονται δημοσίες ούτε οι παραμικρές νύξεις για τους λόγους που η ψηλή πυκνότητα θεωρείται αιτία των άρνητικῶν πλευρῶν της κεντρικῆς περιοχῆς. Έδω έχουμε νά κάνουμε μέσα πολύ συνηθισμένη κατηγορία λάθους δημοσίου φαινόμενα που παράγονται από κάποιο κοινό μηχανισμό συσχετίζονται μεταξύ τους και θεωρούνται τό ένα αιτία τοῦ άλλου. Η άναγωγή τοῦ ένος, έδω της πυκνότητας, σε κύρια αιτία μπορεῖ νά έξυπηρετει τους υπολογισμούς άλλα δχι την κατανόηση των προβλημάτων της πόλης. Στό κάτω-κάτω ή σημερινή εισβολή κεντρικῶν λειτουργιῶν στήν κεντρική περιοχή διώχνει την κατοικία και ρίχνει την πυκνότητα μέταχύτερο ρυθμό, κατά πάσα πιθανότητα, από δυσοί στόχοι της μελέτης πουύ απόδεικνύνται έτσι πλεονασματικοί, διχως νά λύνει προβλήματα. Δημοσί ο συνωστισμός, για νά μήν πούμε δτι ένδεχόμενα προσθέτει κι άλλο δως π.χ. ή περιοδική έρημωση τοῦ κέντρου. Ούτε βέβαια καί ή μεταφυσική της «έξομάλυνσης» των πυκνοτήτων μᾶς είναι κατανοητή άφού κάλλιστα μιά άνιση κατανομή πυκνότητων μπορεῖ νά έκφραζει έναν δρθολογισμό της ύπαρχουσας κατανομής των δραστηριοτήτων (π.χ. μέ δρους προσιτότητας τιμῆς γῆς, χρονοαπόστασης, προτιμήσεων κλπ.) πολύ πιό απότελεσματικά από δι ή έξομάλυνση.

Τέλος δέν έχουμε τίποτα νά προσθέσουμε στήν εύχη της μελέτης νά γίνουν ειδικές μελέτες σε κάθε περιοχή καί νά έπιδιωχθεί ή χρησιμοποίηση τοῦ νόμου περί οίκιστικῶν περιοχῶν, προγραμμάτων άναπλασης, ένεργοις άναμειξης τοῦ δημόσιου μέ μηκερδοσκοπικούς φορείς για τη βελτίωση τοῦ άστικού περιβάλλοντος, πουύ μᾶς βρίσκουν σύμφωνους.

4. Συγκοινωνία — μεταφορές

Στόν τομέα συγκοινωνίας — μεταφορῶν έχουμε νά κάνουμε μέ μιά σειρά προτάσεων πουύ έν μέρει άφορά έπανάληψη των προγραμμάτων των άρμοδιων φορέων και έν μέρει προτάσεις για βελτιώσεις πουύ φαίνονται περισσότερο δεσμευμένες από τις άπαιτήσεις ρεαλιστικότητας σε σχέση μέ τις προτάσεις πουύ είδαμε ώς έδω. Γι' αύτόν άκριβώς τό λόγο καί μέ δεδομένη την έλλειψη ποσοτικῶν μεγεθών, για φόρτους, χωρητικότητα, κόστος κλπ., σε ένα τόσο τεχνικό ζήτημα, γίνεται προβληματικό κατά πόσο οι προτάσεις σ' αύτόν τόν τομέα συμβιβάζονται μέ τό σύνολο των προτάσεων στούς ύπόλοιπούς τομεῖς. Στήν καλύτερη περιπτώση θά μπορούσαν νά θεωρηθούν δτι άντιμετωπίζονται σάν άνεξάρτητη μεταβλητή πουύ θά κατεύθυνσαν τις μεταβολές των ύπόλοιπων τομέων αν καί δέ χρησιμοποιούνται μέ αύτόν τόν τρόπο από τη μελέτη.

Η δέσμευση από τό ύπαρχον κατά βάση δικτυού καί ή έμφαση στήν άγαγκη νά μελετηθεί ένα σύστημα μαζικῶν μεταφορῶν μᾶς φαίνεται ή περισσότερο μετρημένη πρόταση της μελέτης. Η ιεράρχηση τοῦ δικτύου πουύ προτείνεται, μέ τή μορφή γενικῶν άρχων, μᾶς βρίσκει σύμφωνους άλλα έπιφυλασσόμαστε για την έμπειρη τους μεταφορά πάνω στό χάρτη. Τέλος θρισμένες λεπτομέρειες της πρότασης, δημοσίες ούτε οι ποδηλατόδρομοι καί οχι βασικά σημεία των προτάσεων, δημοσίες ή διαμερισματοποίηση στίς προτεραιότητες, δεχόμαστε σάν εύχες οσες βελτιώσεις προκρίνονται.

πρόβλεψη διαχωριστικῶν ησιδών πλάτους 20 μ. γιά μελλοντικά μέσα μεταφορῶν, ή δημιουργία δικτύου ποδηλατοδρόμων ή δημιουργία πορθμείου έκβολων 'Αξιού-'Έμβολου μᾶς δημιουργούν άποριες καί ένπαση περιπτώσει δέν τεκμηριώνονται από τή μελέτη.

5. Μεθόδευση έφαρμογῆς τῶν προτάσεων

Στό κεφάλαιο αύτό, δημοσίες λέει ή ίδια ή μελέτη, γίνεται «μιά άνακεφαλαίωση δσων έχουν ηδη άναφερθεί, γιά νά δοθεί μιά συνολική είκόνα τῶν μηχανισμῶν καί διαδικασιῶν πουύ μπορούν νά χρησιμοποιηθούν σάν έργαλεια από ένα δόλοκηρωμένο πρόγραμμα έφαρμογῆς» καί δέν έχουμε τίποτα νά προσθέσουμε σέ δσα έχουμε άναφέρει.

6. Τά έπόμενα βήματα — προτεραιότητες

Στό τελευταίο κεφάλαιο ή μελέτη κάνει μιά έκκληση γιά σύνταξη ρυθμιστικού σχεδίου μέσα από ένα εύρυτατο διάλογο ένδιαφερομένων φορέων καί κοινού τό όποιο θά δημοσίευει στήν άναγκη σύνταξης μᾶς σειρᾶς ειδικῶν μελετῶν δεύτερης βαθμίδας πουύ θά προχωρήσουν σέ βάθος καί, τέλος, στή σύνταξη ένος λεπτομερειακού προγράμματος έργων πού θά ένεγγοποιηθεί καί θά παρακολουθείται από μιά ειδική ύπηρεσία Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης ή δοπία θά άσχολείται κατά άποκλειστικότητα μέ αύτό τό έργο.

Συμφωνούμε μέ αύτή τή διαδικασία μέ τήν έπιφύλαξη της διευκρίνισης τῶν άρμοδιοτήτων καί τής ροής τῶν άποφάσεων σε κάθε βήμα πού δέν προσδιορίζεται σαφώς στή μελέτη (διαφαίνεται, π.χ. δτι ή τελική άποφαση άνηκει στήν ύπηρεσία τοῦ ύπουργείου άλλα ποιά θά είναι τά δικαιώματα τῶν τοπικῶν φορέων πλήν της συμμετοχῆς τους στό διάλογο; Προτείνεται μιά συμβούλευτική έπιτροπή από άντιπρους τῶν ένδιαφερομένων κοινωνικῶν θμάδων άλλα πως θά δρίζονται αύτές καί γιατί θά περιοριστούν σέ συμβούλευτικό ρόλο; κλπ.).

Ο κατάλογος έργων προτεραιότητας πουύ δίνει τέλος ή μελέτη σάν ένδειξη τῶν άναγκαίων έργων άνά τομέα δέν προσθέτει τίποτα στήν άνάλυση καί τίς προτάσεις καί δέν άποφεύγει τά βασικά μειονεκτήματα πουύ είναι ή έλλειψη θεωρητικῆς θέσης γιά τους μηχανισμούς πουύ παράγουν τήν άστική δομή, ή προσθετική άντιμετώπιση τῶν διαφόρων θεμάτων δίχως συγκριτικές έκτιμησεις τοῦ κατά πόσο συμβιβάζονται ή είναι έφικτά τά προτεινόμενα καί ή πίστη στή δύναμη τοῦ διπερεσιοναλισμού, δηλαδή δτι ή καλύτερη μεθοδολογία είναι αύτή πουύ προκύπτει αύτόματα από δσα οι μελετητές κάνουν για νά άντιμετωπίσουν τά διάφορα προβλήματα. Μέ αύτή τήν έπιφυλαξη καί μέ τήν άπορια γιατί νά άναφέρονται δευτερεύοντα θέματα, δημοσίες οι ποδηλατόδρομοι καί οχι βασικά σημεία τῶν προτάσεων, δημοσίες ή διαμερισματοποίηση στίς προτεραιότητες, δεχόμαστε σάν εύχες οσες βελτιώσεις προκρίνονται.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι άπόψεις πουύ έκθέσαμε αφορούν τή μελέτη έτσι

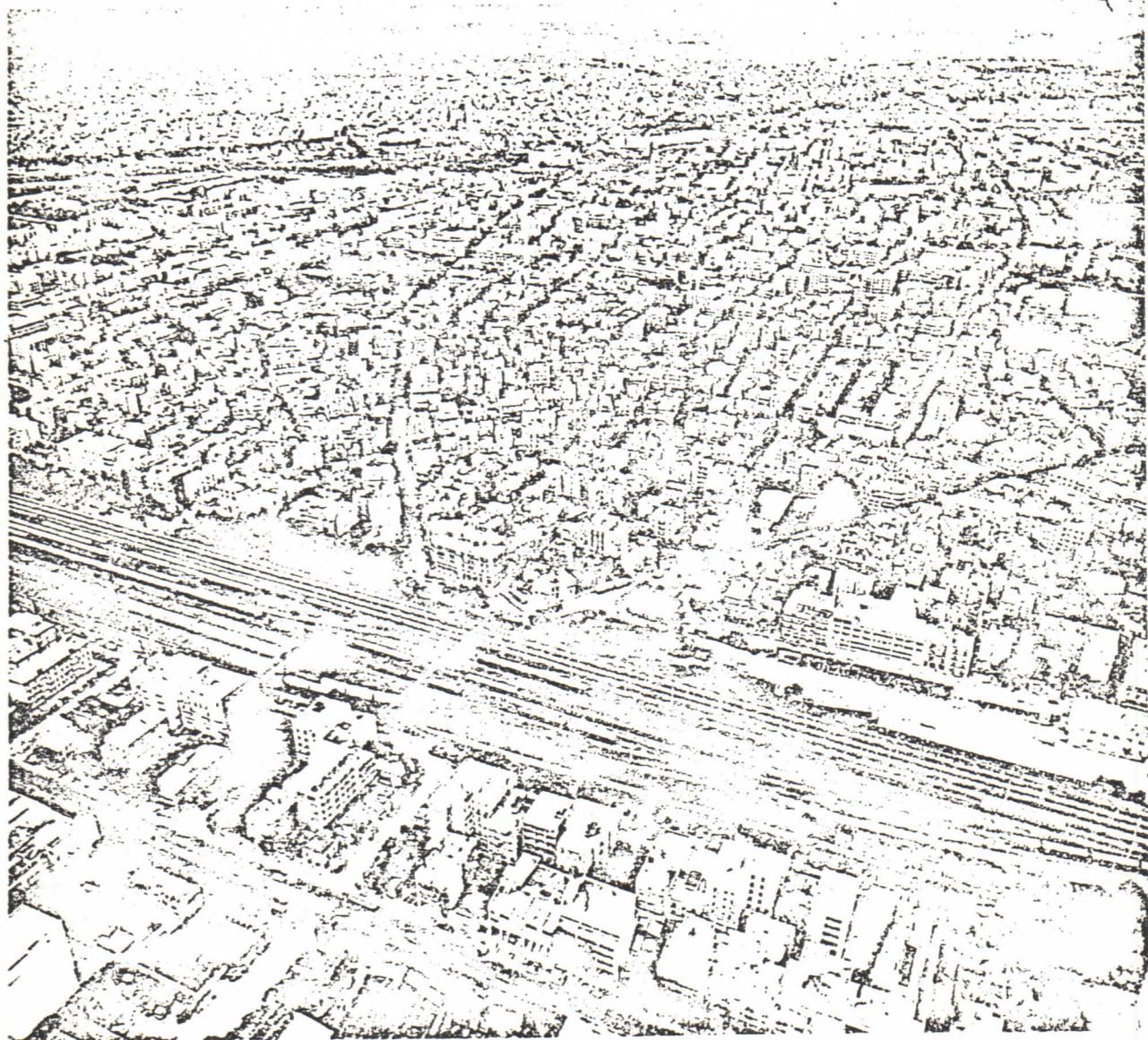
δπως αύτή παρουσιάζεται χωρίς νά παίρνουμε εύθυνη γιά δσα στοιχεία και άναλύσεις ίσως έχουν στή διάθεσή τους οι μελετητές, άλλα δέν περιέχονται στό κείμενο τής πρότασής τους.

Τό βασικό πρόβλημα και κύρια άδυναμία τής μελέτης είναι ή αρθρωση τής ύπαρχουσας κατάστασης, τών προβλέψεων μετασχηματισμού και τών προτάσεων ρύθμισης πού διατυπώνονταν. 'Ανάμεσά τους δέν ύπαρχει συνέπεια και συνέχεια.

"Ενα ούσιαστικό ζήτημα έρμηνείας μπαίνει έπισης, τόσο στό έπίπεδο τής προβληματικής, τής όποιας γίνεται

χρήση, δσο και τών στοιχείων πού έπιλέγονται και συνδυάζονται. Τέλος, ή σχέση ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, προσδιοριστική τών δυνατοτήτων προγραμματισμού, μένει άσαφής. 'Ο δημόσιος τομέας έπικαλείται κατά περίσταση γιά νά λύσει διάφορα προβλήματα, δέ δέ ιδιωτικός άντιμετωπίζεται σάν τό πεδίο τών άποφάσεων νά βρισκόταν στά χέρια τών προγραμματιστών.

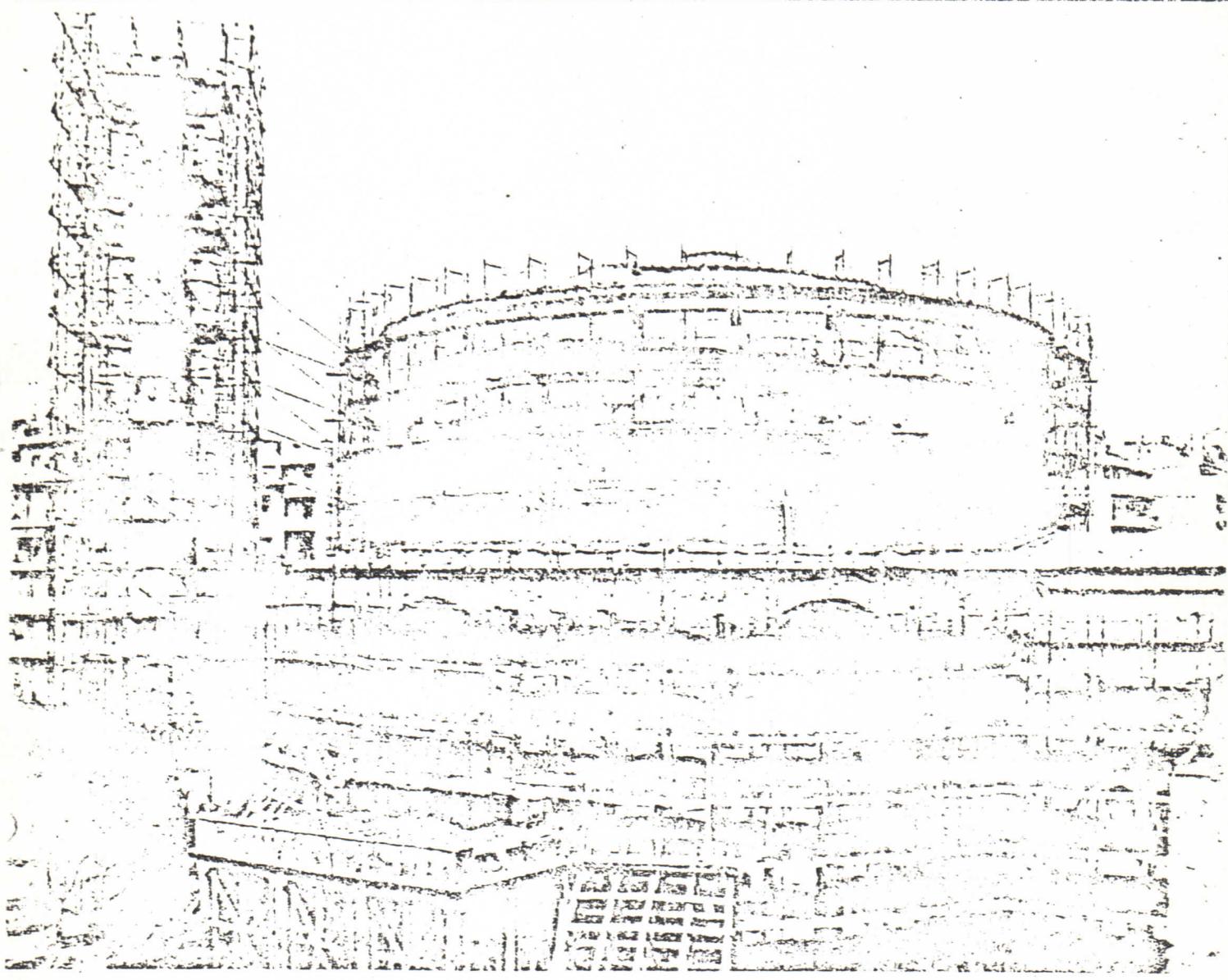
Κάτω άπό αύτές τίς συνθήκες κάθε άποδοχή τού συνόλου ή μέρους τών προτάσεων τής έκθεσης δέν κρίνεται σκόπιμη στό βαθμό πού μπορεί νά δηγήσει σέ ανεξέλεγκτες συνέπειες.

2.

7

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΥΠΙΣΤΡΕΦΩΝ

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΔΕΙΧΤΙΚΟ ΒΑΛΜΟΣ

ΕΠΙΧΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ